

Vergaderjaar 2002–2003

21 501-20**Europese Raad****22 112****Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie****Nr. 219****VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG**

Vastgesteld, 8 mei 2003

¹ Samenstelling:

Leden: Terpstra (VVD), Van Nieuwenhoven (PvdA), De Graaf (D66), Dijkma (PvdA), voorzitter, De Haan (CDA), Koenders (PvdA), Buijs (CDA), Atsma (CDA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Van der Staaij (SGP), Hoogervorst (VVD), Wilders (VVD), Waalkens (PvdA), Van Baalen (VVD), Van Winsen (CDA), Van den Brink (LPF), Van den Brand (GroenLinks), Hessels (CDA), Spies (CDA), Eerdmans (LPF), ondervoorzitter, Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Nijs (VVD) en Dubbelboer (PvdA).

Plv. leden: De Vries (VVD), Duivesteyn (PvdA), Van der Laan (D66), Kruijssen (PvdA), Bruls (CDA), Van Heteren (PvdA), Ross-van Dorp (CDA), Van Haersma Buma (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Bussemaker (PvdA), De Wit (SP), Eijssink (PvdA), Rouvoet (ChristenUnie), Hirsi Ali (VVD), Griffith (VVD), Douma (PvdA), Geluk (VVD), Algra (CDA), Vos (GroenLinks), Wijn (CDA), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Varela (LPF), Vergeer-Mudde (SP), Mastwijk (CDA), Van Aartsen (VVD) en Fierens (PvdA).

² Samenstelling:

Leden: Terpstra (VVD), De Graaf (D66), Dijkma (PvdA), De Haan (CDA), voorzitter, Koenders (PvdA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), ondervoorzitter, Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Eurlings (CDA), Wilders (VVD), Van Baalen (VVD), Van Aartsen (VVD), Van Winsen (CDA), Van As (LPF), Herben (LPF), Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Haverkamp (CDA), Van Velzen (SP), Fierens (PvdA), Tjon-A-Ten (PvdA), Hirsi Ali (VVD) en Eijssink (PvdA). Plv. leden: Nijs (VVD), Dittrich (D66), Dubbelboer (PvdA), Hessels (CDA), Stuurman (PvdA), Vos (GroenLinks), Arib (PvdA), De Wit (SP),

De vaste commissies voor Europese Zaken¹, voor Buitenlandse Zaken² en voor Defensie³ hebben op 10 april 2003 overleg gevoerd met minister-president Balkenende, minister De Hoop Scheffer van Buitenlandse Zaken en staatssecretaris Nicolai voor Europese Zaken over:

- **het verslag Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 18 en 19 maart 2003 (21 501-20, nr. 215);**
- **de agenda Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van maandag 14 en dinsdag 15 april 2003;**
- **het verslag Europese Raad van 20 en 21 maart 2003 te Brussel, voorzover geen betrekking hebbend op Irak (21 501-20, nr. 216);**
- **het fiche inzake «Verbetering van de kennisbasis voor beter beleid» (22 112, nr. 262);**
- **het fiche inzake «Naar een krachtige cultuur van raadpleging en dialoog» (22 112, nr. 262);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 24 maart 2003 houdende de bijdrage van de Nederlandse regeringsvertegenwoordiger aan de Conventie over rechterlijke toetsing op het terrein van Justitie en Binnenlandse Zaken (EU-03-43);**

Leerdam (PvdA), Sterk (CDA), De Vries (VVD), Rijpstra (VVD), Hoogervorst (VVD), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Varela (LPF), Van den Brink (LPF), Ross-van Dorp (CDA), Rambocus (CDA), Halsema (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Kant (SP), Balkenende (CDA), Çörüz (CDA), Wolfsen (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Waalkens (PvdA) en Geluk (VVD).

³ Samenstelling:

Leden: De Vries (PvdA), Bakker (D66), De Vries (VVD), Kamp (VVD), Koenders (PvdA), Van Beek (VVD), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), Van Bommel (SP), Vendrik (GroenLinks), Albayrak (PvdA), voorzitter, Van Baalen (VVD), Van Aartsen (VVD), Van Winsen (CDA), Van den Brink (LPF), Mastwijk (CDA),

Rambocus (CDA), Herben (LPF), ondervoorzitter, Kortjenhorst (CDA), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Bruls (CDA), Van Velzen (SP), Algra (CDA), Haverkamp (CDA), Straub (PvdA), Blom (PvdA) en Eijssink (PvdA).

Plv. leden: Van Dam (PvdA), De Graaf (D66), Rijpstra (VVD), De Grave (VVD), Waalkens (PvdA), Oplaat (VVD), Halsema (GroenLinks), Fierens (PvdA), De Ruiter (SP), Van den Brand (GroenLinks), Adelmund (PvdA), Cornielje (VVD), Wilders (VVD), De Haan (CDA), Nawijn (LPF), Van der Knaap (CDA), Ferrier (CDA), Hermans (LPF), Ross-van Dorp (CDA), Van der Staaij (SGP), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), De Wit (SP), Jan de Vries (CDA), Ormel (CDA), Van Heemst (PvdA), Tichelaar (PvdA) en Noorman-den Uyl (PvdA).

- de brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 24 maart 2003 houdende de bijdrage van de Nederlandse en de Spaanse regeringsvertegenwoordigers aan de Conventie over de inrichting en werkwijze van het Hof van Justitie (EU-03-44);
- de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 31 maart 2003 houdende een afschrift van de amendementen van de regering op de derde tranche ontwerp-artikelen voor een nieuw Europees Verdrag en de amendementen op de ontwerp-protocollen inzake de Financiën van de Unie en de Justitie en Binnenlandse Zaken samenwerking, zoals verzonden aan het Presidium van de Conventie (EU-03-47);
- de brief van de minister en de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken d.d. 1 april 2003 betreffende een Frans-Nederlandse bijdrage aan de Conventie: versterking van de rol van de Commissie (EU-03-60);
- de brief van de regering inzake Nederlands-Zweedse bijdrage over het toekomstige begrotingsstelsel van de Unie;
- de brief van de regering houdende antwoorden op de vragen van de vaste commissie over de derde tranche artikelen;
- de brief van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 8 april 2003, over Conventie en Handvest Grondrechten.

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Timmermans** (PvdA) is verheugd dat de uitbreiding van de Europese Unie op de top van 16 april wordt bezegeld en dat de heer Giscard d'Estaing daar verslag uitbrengt over de vorderingen van de Conventie. Een belangrijk uitgangspunt bij de Nederlandse bijdrage aan de Conventie is de keuze voor de communautaire methode van besluitvorming. In het Benelux-memorandum is benadrukt dat er wordt gestreefd naar communautarisering van de derde pijler. Het presidium van de Conventie heeft een zeer voorzichtig voorstel gedaan voor een beperkt initiatiefrecht van de Commissie, terwijl het Europees Parlement een nog te bescheiden rol vervult. De amendementen die de Nederlandse regeringsvertegenwoordiger hierop heeft ingediend, houden in dat de derde pijler intergouvernementeel wordt gehouden. De heer Timmermans vraagt of de regering onderkent dat dit strijdig is met de eerder geformuleerde uitgangspunten en de lijn die door de meerderheid van de leden van de Staten-Generaal en het Europees Parlement wordt ingenomen. Er is een ruime Kamermeerderheid voor meerderheidsbesluitvorming bij het buitenlands beleid. Zolang de regering demissionair is, zou zij zich meer moeten laten leiden door de wensen van de meerderheid in de Kamer. Het Zweeds-Nederlandse procedurevoorstel voor de begroting is ook niet in lijn met eerder geformuleerde uitgangspunten, omdat de positie van het Europees Parlement daardoor wordt verzwakt. In een uitgebreide Unie is meerderheidsbesluitvorming over de begroting meer in het belang van een nettobetaler zoals Nederland dan om de unanimiteitsregel vast te leggen in het grondwettelijk verdrag, omdat de zwakste schakel dan de doorslag geeft. Verder is onduidelijk waarom de regering vasthoudt aan het niet integraal opnemen van het handvest grondrechten in het grondwettelijk verdrag.

De heer Timmermans is van mening dat de regering zich dient uit te spreken tegen de exit clause in het verdrag die het mogelijk maakt dat lidstaten zich terugtrekken. Verder vindt hij het onverstandig om vast te houden aan het roulerend voorzitterschap. De zeven kleinere lidstaten en de nieuwe toetreders zijn het hier niet over eens, aangezien de Belgische

premier Verhofstadt zich al heeft neergelegd bij de keuze voor een gekozen voorzitter.

De heer **Van Baalen** (VVD) merkt op dat Nederland wordt gekapitteld in de algemene richtsnoeren voor het economisch beleid van de Commissie die onlangs zijn uitgekomen. De Nederlandse economie staat er slecht voor, omdat de arbeidsproductiviteit te laag is en er te weinig interne en internationale concurrentiekracht is. Verder moet ervoor worden gezorgd dat het begrotingstekort niet verder oploopt. Hebben deze aanbevelingen gevolgen voor de informatiebesprekingen?

Nederland en enkele andere kleinere lidstaten hebben zich verzet tegen het externe raadsvoorzitterschap, omdat hierdoor een samenballing van macht van de grote lidstaten kan ontstaan. Hierbij kunnen ook de Midden- en Oost-Europese kandidaat-lidstaten worden betrokken. Als er zeven plus negen landen aan meewerken, moet dat gewicht in de schaal leggen. Overweegt de regering om hierover een veto uit te spreken?

De heer Van Baalen is verder van mening dat het initiatief op het gebied van Europese defensie slecht getimed is, omdat er geen eenduidig buitenlands beleid is geweest inzake Irak.

De heer **Eurlings** (CDA) merkt op dat bij de institutionele besprekingen van de Conventie voorop moet staan dat de burgers zich betrokken voelen bij de Unie, die een communautair karakter dient te hebben. Verder houdt de CDA-fractie vast aan het uitgangspunt dat er één commissaris per lidstaat is. Het roulerend voorzitterschap van de Europese Raad moet gehandhaafd blijven, terwijl de voorzitter van de Commissie gekozen moet worden door het Europees Parlement. Het gaat er niet zozeer om dat het voorzitterschap een keer in de zoveel jaar wordt bekleed, maar dat voorkomen wordt dat het intergouvernementele karakter van de Unie wordt versterkt doordat de raad van ministers te sterk wordt. Door de Benelux is een compromisvoorstel uitgewerkt, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen executieve en legislatieve raden. Als 19 kleinere lidstaten en nieuwe toetreders vasthouden aan het roulerend voorzitterschap, kan de IGC daar niet aan voorbijgaan.

De CDA-fractie ondersteunt het voorstel van Frankrijk en Nederland om de bevoegdheden van de Commissie te versterken door het initiatiefrecht uit te breiden wat betreft het sociaal-economisch beleid. De Commissie heeft hierin niet meer exclusief het initiatiefrecht. De regering stelt voor om het aantal lidstaten dat een initiatiefvoorstel mag indienen, te verlagen van zes naar drie, maar de CDA-fractie kan zich wel vinden in het voorstel van het presidium.

Het Europees veiligheids- en defensiebeleid (EVDB) dient snel aan slagkracht te winnen, omdat interne verdeeldheid leidt tot irrelevantie, zoals blijkt uit Irak-crisis. Hierbij kan worden gedacht aan de dubbelehoedenconstructie, waarbij iemand tegelijkertijd optreedt als hoge vertegenwoordiger en commissaris externe betrekkingen. Deze persoon dient ook het recht van initiatief te krijgen. De heer Eurlings sluit zich aan bij het voorstel in het Frans-Nederlands document om de Commissie de bevoegdheid te geven om controle uit te oefenen op lidstaten wat betreft begrotingstekorten.

De CDA-fractie is voorstander van zoveel mogelijk besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid, waarbij een uitzondering kan worden gemaakt voor besluitvorming over belastingen, sociale zekerheid en de financiering van de Unie. Zij sluit zich verder aan bij het Zweeds-Nederlandse voorstel voor unanieme besluitvorming van de Raad over financiën. De heer Eurlings vraagt waarom er is gekozen voor samenwerking met Zweden, dat nogal sceptisch staat tegenover Europa, en waarom de bevoegdheden van het Europees Parlement bij meerjarige financiële perspectieven niet in stand worden gehouden, maar worden beperkt tot adviesrecht.

Bij onderwerpen zoals de strijd tegen terrorisme, asielmigratie, buitenlands beleid en het strafrecht kan er worden gestreefd naar meerderheidsbesluitvorming, maar het is voorstelbaar dat men huiverig is over het instellen van een Europees OM, uitbreiding van de lijst van Europese misdaden en het familierecht. Er is een Duits compromisvoorstel ingediend voor een overgangstermijn van vijf jaar. Het is ook mogelijk om in een bevoegdheidsverdeling nationale onderwerpen vast te leggen, zodat over de andere onderwerpen met een gekwalificeerde meerderheid kan worden besloten.

De heer Eurlings sluit zich aan bij het amendement-Van der Linden, waarin de rol van de Raad van Europa en de relatie met de landen die grenzen aan Europa wordt benadrukt.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks) onderstreept het belang van de Conventie, nu de besluitvorming over de uitbreiding van de Unie is afgerond met de feestelijke ondertekening van de toetredingsverdragen door de kandidaat-lidstaten. Democratisering, versterking van communautaire besluitvorming bij de derde pijler en meerderheidsbesluitvorming bij het GBVB zijn belangrijke toetsstenen voor het verdrag dat door de IGC wordt opgesteld. Het Zweeds-Nederlandse voorstel over de begroting spoort niet met het uitgangspunt van versterking van de communautaire besluitvorming, omdat de positie van het Europees Parlement hierin wordt verzwakt. Is er een voorstel gekomen uit de minitop van de kleine landen over het voorzitterschap van de Raad dat als alternatief gepresenteerd kan worden op de top, of blijft het bij een weigering van het Frans-Duitse voorstel? Er komt een top tussen België, Luxemburg, Duitsland en Frankrijk over het EVDB. Als er initiatieven worden genomen op dit terrein, dient het Verenigd Koninkrijk erbij betrokken te worden. Nederland moet hierbij niet wegblijven, maar ook een inbreng leveren.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie) vraagt of de doelstelling om een extra top te houden over de Conventie op 30 juni kan worden gehaald, ondanks de opgetreden vertraging. Het is verstandig om bij het consensusrapport opties open te houden voor het geval dat er onoverbrugbare verschillen zijn. De heer Rouvoet is van mening dat de regering moet vasthouden aan intergouvernementele besluitvorming en niet te snel moet overgaan tot communautaire besluitvorming. Hij ondersteunt het streven om het roulerend voorzitterschap te handhaven. Als de termijn wordt verlengd tot twee of drie jaar, is elke lidstaat ongeveer een keer in de vijftig jaar aan de beurt. Hiertegen is terecht bezwaar gemaakt door de kleinere lidstaten. In de Frans-Nederlandse bijdrage wordt gesproken over getalsmatige uitbreiding van de Europese Commissie. Hierbij kan worden uitgegaan van ten minste één commissaris per lidstaat. Het is nog de vraag of de Commissie, als hoedster van de verdragen, het initiatiefrecht moet hebben om te komen tot versterkte samenwerking tussen een aantal lidstaten. De WRR heeft geadviseerd om tot nauwere samenwerking te komen, als het niet mogelijk is om tot consensus van alle lidstaten te komen. Het is niet wenselijk om het handvest als juridisch bindend document op te nemen in het constitutioneel verdrag, onder andere omdat dit leidt tot problemen voor het Hof, zoals door de regeringsvertegenwoordiger in de Conventie geschetst. De nieuwe bureaus van het grotere Europa moet geen perspectief op toetreding worden geboden, maar de discussie over de grenzen van Europa moet wel worden gevoerd voordat er nieuwe toetredingsverzoeken worden gedaan op grond van artikel 43 van de Conventie.

De heer **Van Bommel** (SP) sluit zich aan bij de steun voor het consensusdocument van de Conventie onder leiding van Giscard d'Estaing, maar hij vraagt zich af of de opties voor onoverbrugbare verschillen betrekking hebben op essentiële punten en of de positie van de kleine landen

hiermee wordt ondergraven. Het valt niet te verwachten dat Europa op korte termijn besluitvormend kan spreken over het veiligheids- en defensiebeleid en het gemeenschappelijk buitenlands beleid. Vormt de top van België, Luxemburg, Frankrijk en Duitsland naar de mening van de regering een voorhoede of zal deze als spelbreker optreden? De toetredingsverdragen worden op 16 april ondertekend, maar er is nog discussie over de referenda onder de bevolking van de nieuwe lidstaten. Is de regering van plan om hierover een inbreng te leveren?

De heer **De Graaf** (D66) betreurt het dat het proces van de Conventie kan worden beïnvloed doordat er wordt overlegd met de regeringsleiders en de staatshoofden. Er wordt gestreefd naar meerderheids- of communautaire besluitvorming bij de derde pijler, maar hierbij moet worden aangetekend dat zich hier gevoelige onderwerpen bevinden, zoals artikel 17, minimumstraffen en het drugsbeleid. Als de CDA-fractie zich aansluit bij het streven naar meerderheidsbesluitvorming in het buitenlands en veiligheidsbeleid, moet dit aanleiding zijn voor de regering om op deze manier verder te gaan met de buitenlandse politiek van de Europese Unie. Het zou goed zijn als Nederland betrokken wordt bij het initiatief van België, Frankrijk en Duitsland om hierover te spreken. Het handvest moet integraal worden opgenomen in het hart van het verdrag. In de Frans-Nederlandse bijdrage wordt gesproken over de mogelijkheid van ontbinding van het Europees Parlement door de Europese Commissie als tegenwicht voor de invloed van het Europees Parlement op de benoeming van de voorzitter van de Commissie. De invloed van het Europees Parlement op de regeringsvorming is echter nog niet zo groot dat de Commissie dit moet kunnen ontbinden. In de Frans-Nederlandse bijdrage wordt ook gesteld dat de externe vertegenwoordiger moet worden benoemd door de Europese Raad. Een versterking van de positie van degene die een combinatie van de functies van Solana en Patten vervult, is strijdig met het algemene uitgangspunt dat de legitimatie van de leden van de Europese Commissie door het Europees Parlement moet worden versterkt.

Antwoord van de minister-president

De **minister-president** onderstreept het belang van overleg met de Kamer over de besluiten die door de Conventie worden voorbereid. In het rapport van de Europese Commissie wordt kritisch gesproken over de achterblijvende arbeidsproductiviteit en concurrentiekracht van Nederland. Nederland is zijn sterke positie geleidelijk kwijtgeraakt, omdat er jarenlang achterstand is geboekt op het gebied van de loonkosten, dynamiek en innovatie. Versterking op deze punten heeft ook gevolgen voor een solide financiële kader, hoewel de begrotingsregels volgens het IMF wel iets soepeler mogen zijn dan een begrotingsevenwicht, waarbij ook de problemen met de pensioenen op langere termijn een rol spelen. Bij het Stabiliteits- en groeipact gaat het niet alleen om de saldi in de komende jaren, maar ook om het perspectief op langere termijn. Door België is het initiatief genomen om te komen tot een bijeenkomst met landen zoals Duitsland en Frankrijk, die zich bezighouden met het Europees buitenlands en veiligheidsbeleid. Nederland is hiervoor niet formeel uitgenodigd. Merkwaardig was dat men alleen mee mocht doen, als er een memorandum werd onderschreven. Bovendien zou ook het Verenigd Koninkrijk erbij betrokken moeten worden, omdat de aanwezigheid van de drie grootste landen van groot belang is voor de discussie. Er is niet over gesproken op de Benelux-raad ter voorbereiding op de Europese Raad, maar er werd wel ongemakkelijk op gereageerd. De vraag is of deze top, waar een verklaring is aangenomen over de rol van de VN en over humanitaire aspecten, bijdraagt aan meer eenheid in Europa en of de werkzaamheden van de Conventie hiermee niet worden doorkruist. Het is

noodzakelijk om een intensief debat te voeren, maar dat dient op een ordentelijke wijze te gebeuren.

Ter voorbereiding op de voorstellen van de heer Giscard d'Estaing over het voorzitterschap van de Europese Raad is er een bijeenkomst geweest van de Benelux met vier andere landen. Het krachtenveld in het presidium en de oriëntaties van de grote landen zijn bekend. Het risico bestaat dat de president van de Conventie de indruk krijgt dat er near consensus is in de Europese Raad en dat er wordt doorgeschakeld naar een onwenselijke oplossing voor het voorzitterschap. Als er overeenstemming bestaat over de werkzaamheden van de Conventie, kan er worden gewerkt aan een conceptverdrag, maar als er verschillen van inzicht bestaan, moet er worden gewerkt met opties voor de IGC.

Het is van groot belang dat Giscard d'Estaing op de hoogte is van de verschillen en kan werken aan een oplossing die een groter draagvlak heeft. In de ochtend van 16 april wordt hierover een gesprek gevoerd met negen nieuwe lidstaten, de Benelux en vier andere lidstaten. Behalve dat hiermee een eenduidig signaal wordt gegeven, moeten er langs diplomatieke weg onderhandelingen worden gevoerd over een mogelijke oplossing, zoals het uitsplitsen van het voorzitterschap van de RAZEB en de vakraden. Verwacht wordt dat het tijdschema met afronding op 30 juni nog gehaald kan worden. Het verdient de voorkeur om eruit te komen via de Conventie, omdat anders de intergouvernementele lijn versterkt zou worden.

Het heeft grote gevolgen als het uitgangspunt van de communautaire methode consequent wordt uitgewerkt bij het Nederlandse strafrecht. Deze methode kan op verschillende manieren worden uitgewerkt, zoals met unanimiteit, de passerelle of door besluitvorming met een gewone meerderheid. Als er bij het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid wordt overgegaan van unanimiteit naar meerderheidsbesluitvorming, kan dat ernstige gevolgen hebben bij de huidige verdeeldheid. De Nederlandse regering heeft zich terughoudend opgesteld bij het opnemen van het handvest grondrechten in het Europees grondwettelijk verdrag, omdat dit grote gevolgen kan hebben voor de horizontale werking en de rechtsorde waaraan getoetst wordt. Dit is een moeilijk punt voor de Conventie.

Over de institutionele aspecten zijn afspraken gemaakt in Nice, bijvoorbeeld over één commissaris per lidstaat, het kiezen van de voorzitter van de Europese Commissie door het Europees Parlement en het roulerend voorzitterschap van de Europese Raad. Hierbij moet worden gelet op het evenwicht tussen de instellingen, tussen de grote en kleine lidstaten en het democratisch gehalte. De minister-president neemt kennis van het amendement-Van der Linden om er een verwijzing naar de Raad van Europa aan toe te voegen.

De regeling voor versterkte samenwerking is bedoeld voor gevallen waarin een bepaalde communautaire regeling niet door alle lidstaten kan worden aanvaard. Deze regeling kan dan ad hoc intergouvernementeel door een beperkt aantal lidstaten worden aanvaard, minimaal acht, waarbij latere aansluiting door andere lidstaten mogelijk is. Het initiatiefrecht van de Europese Commissie moet ook worden gezien als een oplossing voor dit soort vraagstukken.

Nadere gedachtewisseling met de andere twee bewindslieden

De heer **Timmermans** (PvdA) merkt op dat Europa de voortrekker moet zijn van initiatieven voor non-proliferatie van massavernietigingswapens en van het kernstopverdrag bij de VN en andere internationale organen, bijvoorbeeld door additionele protocollen. In de RAZEB moet worden voorgesteld om dit op een hoger plan te brengen. Er bestaan grote zorgen over de snelheid waarmee Iran massavernietigingswapens heeft

verworven, waarbij sprake is van kennisoverdracht uit Rusland. De nieuwe situatie in de wereld vergt een hardere en strengere aanpak.

De benoeming van Abu Mazen tot Palestijnse premier is gunstig voor de road map voor het vredesproces in het Midden-Oosten, waarbij niet bij voorbaat concessies moeten worden gedaan aan Sharon. Het is van groot belang voor het vredesproces om de positie van Abu Mazen ten opzichte van Arafat te versterken.

Bij de RAZEB kan ook het vraagstuk van de verbetering van de relaties met landen die niet tot de Europese Unie toetreden, zoals sommige landen op de Balkan, Oekraïne en Rusland, worden besproken, waarbij gedacht kan worden aan revitalisering van de associatieverdragen.

De heer **Van Baalen** (VVD) vraagt de regering om stevig stelling te nemen tegen het Italiaanse voorstel om het wapenembargo tegen Libië te versoepelen, onder andere omdat dit regime banden heeft met Iran wat betreft wapentechnologie. Bij de road map voor het vredesproces in het Midden-Oosten wordt ten onrechte uitgegaan van slikken of stikken, maar Israël en de Palestijnen moeten er wel mee in kunnen stemmen. Bij de conferentie over «wider Europe» op 17 april moet duidelijk worden gemaakt dat deze geen voorbereiding is op een nieuwe uitbreiding naar het oosten. Er moeten geen verwachtingen worden gewekt. Kroatië moet voldoen aan alle voorwaarden van het Joegoslavië Tribunaal, voordat de status van kandidaat-lidstaat aan dit land kan worden toegekend.

De VVD-fractie ondersteunt het Nederlands-Franse initiatief tot versterking van het initiatiefrecht van de Commissie, maar zij stemt niet in met een zogeheten Europese minister van Buitenlandse Zaken, die een vergroting van de bevoegdheden van iemand op de positie van Solana of Patten zou betekenen. Voorts wordt deze minister de facto de minister van de externe raadsresident.

De heer Van Baalen stemt in met het Nederlands-Spaanse voorstel, waarbij prejudiciële beslissingen niet meer automatisch door het Hof worden genomen, maar door de gerechten van eerste aanleg. Wel is van vitaal belang dat het Hof via een soort cassatie in het belang der wet zich in laatste instantie over de toepassing naar Europees model door de nationale rechter kan uitspreken. Bij de derde pijler kan de discussie over immigratie- en asielrecht en civielrechtelijke samenwerking met de communautaire methode worden gevoerd, maar over het strafrecht thans nog niet. Als er geen communautair strafrecht is, kan er ook geen sprake zijn van een Europees openbaar ministerie. In de VS wordt onderscheid gemaakt tussen federale misdrijven die via federale rechtbanken worden berecht en gewone misdrijven die via de staten worden afgedaan. Mogelijk is dat een interessant voorbeeld voor de Europese Unie.

Het Zweeds-Nederlandse non-paper over het begrotingssysteem van de Europese Unie is van groot belang, omdat parlementen niet meer gericht zijn op bescherming van de belastingbetaler, maar op hogere uitgaven. Daarom moeten er op Europees niveau begrotingsplafonds worden vastgesteld op basis van meerjarige financiële perspectieven, die op basis van unanimitéit worden vastgesteld.

De heer **Eurlings** (CDA) onderstreept dat er scherp moet worden toegezien op het non-proliferatiegedachtegoed. De road map voor het vredesproces is zeer belangrijk voor de mensen in de Arabische landen in het Midden-Oosten en voor de mensen in Israël die vrede en veiligheid willen. Uit de signalen dat Israël al circa honderd amendementen heeft voorgesteld, blijkt dat diplomatieke druk nodig blijft. Europa moet laten weten dat zij prioriteit geeft aan het opvoeren van de druk op beide partijen om de mogelijkheid te bieden uit de uitzichtloze situatie te komen. Volgens de Amerikanen zou de road map gepubliceerd worden op het moment dat het kabinet van Abu Mazen bekend is. Wanneer is dat?

Bij de Europese conferentie over «wider Europe» komt de vraag aan de orde hoe de relatie met de buurlanden kan worden geïntensiveerd. Een punt van zorg is dat de Raad van Europa en de OVSE tot uiteenlopende conclusies zijn gekomen over Tsjetsjenië. Probeert de regering via het voorzitterschap van de OVSE en de RAZEB tot meer overeenstemming te komen?

De CDA-fractie maakt zich grote zorgen over de situatie op Cuba, omdat er 78 journalisten, vakbondsleden en mensen van de katholieke kerk zijn gearresteerd, terwijl het buitenlandse delegaties recent wel was toegestaan om met dissidenten te spreken. Er zijn zware straffen geëist. In het geval van Pedro Alvarez is een straf van 25 jaar opgelegd. De regering heeft de Cubaanse ambassadeur ontboden en overleg gevoerd in het COLAT. De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft hierover een brief gestuurd aan de minister, met een afschrift naar de ambassadeur van Cuba. Er worden nauwere banden ontwikkeld door een missie van de Europese Unie, maar daar moet wel een tegenprestatie van Cuba tegenover staan.

Er dreigt een nieuw conflict te ontstaan tussen Rwanda, Burundi en oostelijk Congo. Europa moet alle mogelijkheden aanwenden om dat te voorkomen.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks) is van mening dat de agenda van de RAZEB erop duidt dat de Europese Unie blijft doormodderen aan de zijlijn, terwijl er gewerkt moet worden aan een geloofwaardig buitenlands beleid. Dat houdt ook in dat Nederland positie moet kiezen tegenover de neoconservatieve agenda van de Verenigde Staten. Door daarover te discussiëren met de Europese partners kan men verder komen. Het is van belang dat de Tweede Kamer niet alleen door een artikel in de NRC Handelsblad kennisneemt van de beleidsuitgangspunten van de regering wat betreft de verhouding tussen Europese Unie, Verenigde Staten, VN en NAVO, maar ook een inhoudelijke discussie kan voeren. Mevrouw Karimi vraagt de minister van Buitenlandse Zaken om hierover een brief aan de Kamer te sturen.

Mevrouw Karimi sluit zich aan bij de passage in de geannoteerde agenda dat de eisen van Israël de road map meteen zouden diskwalificeren en spreekt de hoop uit dat de regering hieraan vasthoudt. Zij vraagt of er op de RAZEB ook wordt gesproken over de inzichten die zijn voortgekomen uit het bezoek van de Duitse minister van buitenlandse zaken aan het Midden-Oosten, terwijl de aanvallen op Gaza werden voortgezet. Er wordt extra geld vrijgemaakt voor de humanitaire hulp aan de bezette gebieden. Is er vooruitgang geboekt, zodat de humanitaire organisaties toegang hebben tot deze gebieden? Zijn er waarnemers van de EU of van Nederland aanwezig geweest bij het proces dat is gevoerd tegen het Palestijnse parlementslid Marwan Barguti?

Mevrouw Karimi stemt in met de omschrijving van het beleid op het gebied van massavernietigingswapens in de geannoteerde agenda. Het is moeilijk uit te leggen dat Italië voorstelt om het EU-wapenembargo tegen Libië gedeeltelijk op te schorten, terwijl Libië op een lijst staat van landen die misschien worden aangepakt.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie) onderschrijft het streven in de geannoteerde agenda van de RAZEB om massavernietigingswapens op strategische wijze aan te pakken, maar hij vraagt wat er concreet gebeurt, nu de pogingen om een ontmoeting tussen Solana en de Noord-Koreaanse leider te organiseren zijn mislukt. Wat betreft de situatie in het Midden-Oosten is het van groot belang om vast te houden aan de road map, maar de instemming van Israël is essentieel voor implementatie hiervan door beide partijen, ook al kan hierdoor weer een klemmende situatie ontstaan. In het verslag van de RAZEB van 18 en 19 maart staat dat er een gedifferentieerde aanpak nodig is bij «wider Europe», maar er moet ook een

discussie worden gevoerd over de grenzen van Europa, gezien de clausule in artikel 43 van het constitutioneel verdrag dat alle Europese staten onder bepaalde voorwaarden kunnen toetreden. De principiële vraag is dan wat een Europees land is en wat niet.

Een van de opties bij de minitop over het voorzitterschap van de Europese Raad was om de termijn te verlengen tot twee of drie jaar. Bij een Europese Unie met 25 lidstaten komt elk land dan slechts eenmaal in een mensenleven aan de beurt.

In de benadering van de WRR werd een constructief voorstel gedaan, namelijk om niet zozeer tot versterkte samenwerking te komen door initiatiefrecht te geven aan de Europese Commissie, als hoedster van de verdragen, maar om dit als laatste optie open te laten. Hoe ziet de regering deze twee mogelijkheden?

Het is onduidelijk hoe de versoepeling van de comitologieprocedures zal verlopen. De heer Rouvoet vindt het niet wenselijk dat hieronder wordt verstaan dat er meer ruimte wordt gegeven aan de comitologie-exercities. De gedachte van ontbinding van het Europees Parlement door de Europese Commissie past binnen het streven naar evenwicht van de krachten binnen de Unie, maar een praktisch probleem hierbij is dat dit kan leiden tot verkiezingen in 25 landen voor een nieuw Europees parlement.

De heer Rouvoet wenst de term «Europese minister van Buitenlandse Zaken» slechts één keer te hanteren. Er zijn wel praktische voordelen te voorzien, maar een belangrijk principieel bezwaar hiertegen is dat het kan leiden tot conflicten, wanneer een lid van de Commissie tegelijkertijd onder het gezag van de Raad opereert. Dit punt staat bekend als de dubbele-hoedenproblematiek.

De heer **Van Bommel** (SP) benadrukt dat een goede analyse belangrijk is bij de bestrijding van de proliferatie van massavernietigingswapens, zodat bekend is hoe deze wapens in ongewenste landen komen. Het is belangrijk om de controle op de in- en uitvoer in landen van de Europese Unie te versterken, bijvoorbeeld door de nationale en Europese wet- en regelgeving aan te scherpen of de internationale agentschappen meer bevoegdheden te geven. Het is niet eenvoudig om deze maatregelen te effectueren, zoals blijkt uit de kritische vragen die regelmatig worden gesteld over het Nederlands wapenexportbeleid. Zelfs als het nationaal of op Europees niveau is geregeld, kunnen er elders nog gaten vallen, zodat dit beleid wereldwijd moet worden aangepakt.

De Verenigde Staten hebben de uitgangspunten van hun nieuwe defensiestrategie omschreven als The new American project for a new American century. Als er in Europees verband niet wordt nagedacht over de betekenis van deze strategie voor de transatlantische relaties, de positie van de NAVO, de EU en de West-Europese Unie, bestaat het risico dat de goede beleidsvoornemens van de EU bij de strategische afstemming met de Verenigde Staten het onderspit delven.

Het is onduidelijk welke rol de Europese Unie kan spelen in het conflict tussen Noord-Korea en de Verenigde Staten over massavernietigingswapens. Is er een diplomatieke oplossing mogelijk, als de Europese Unie geen voet aan de grond krijgt? Moet er afstemming met de Verenigde Staten plaatsvinden, als Noord-Korea niet met de Europese Unie wil praten en niet duidelijk is of de Amerikanen belang hebben bij Europese inmenging? De betrokkenheid van de Veiligheidsraad wordt door de Noord-Koreanen gezien als een aanloop tot oorlog. Wat is de visie van de regering hierop?

Wat is de opvatting van de Europese Unie over de road map voor een twee-statenoplossing van het conflict in het Midden-Oosten, waarbij er in 2005 een Palestijnse staat kan ontstaan, met voorlopige grenzen? Feitelijk wordt door de Verenigde Staten en Israël bepaald hoe deze wegenkaart eruit zal zien en hoe de plannen worden uitgewerkt. De door Israël voorgestelde wijziging van de road map moet worden opgevat als een diskwa-

lificatie en daarmee een stap terug. Wanneer de Verenigde Staten deze druk vanuit Israël niet kunnen weerstaan, zou de Europese Unie haar verantwoordelijkheid moeten nemen en andere instrumenten moeten hanteren om invloed op Israël uit te oefenen, op grond van de mensenrechtenparagraaf in het Associatieverdrag. Daarnaast moet er druk worden uitgeoefend op de Verenigde Staten, omdat zij een belangrijke rol kunnen spelen bij de oplossing van dit conflict.

De heer **Van Winsen** (CDA) vraagt hoe de overdracht van de operatie Allied harmony van de NAVO naar de EU verloopt.

De heer **De Graaf** (D66) gaat nader in op de passage in de Frans-Nederlandse bijdrage waarin wordt voorgesteld om het Europees Parlement een grotere rol te geven bij de benoeming van de voorzitter van de Commissie en om de Europese Commissie de mogelijkheid te geven om het Europees Parlement te ontbinden. Dit gaat uit van een evenwicht van de machten zoals in Nederland bestaat, waarbij de legitimiteitsbron van de regering is gelegen in de verhoudingen in het parlement. Alleen als dat de bron is voor de Commissie, kan er sprake zijn van een balans, maar er wordt niet voorgesteld om dit in te voeren. Zolang dat zo is, wordt de positie van het Europees Parlement door dit voorstel verzwakt, omdat er extra wapens tegen worden ingezet, terwijl het geen middelen heeft om zich tegenover de Commissie te laten gelden.

Het is geen eenvoudige opgave om criteria te vinden voor wat een Europese staat is. Malta is bijvoorbeeld min of meer toevallig Europees verklaard, doordat daarover een wet werd aangenomen in het Engelse parlement. Het ligt voor de hand dat machtspolitieke overwegingen een rol spelen bij de vraag welke landen voldoende culturele inbedding hebben, die op zichzelf moeilijk af te bakenen is, voor toetreding tot de Europese Unie.

Op de top van de Europese Unie met Rusland in mei zou er niet alleen over de mensenrechten in Tsjetsjenië gesproken kunnen worden, maar ook over de transatlantische relaties en over Irak.

Het is van groot belang dat er druk wordt uitgeoefend om te zorgen dat Israël niet al te sterk probeert, eenzijdig wijzigingen in de road map voor het vredesproces in het Midden-Oosten aan te brengen. Hoewel nog niet bekend is wat de inhoud van de road map is, is het niet waarschijnlijk dat de nederzettingenpolitiek hier deel van uitmaakt, maar deze wordt wel voortgezet door de regering Sharon. Deze druk kan er uiteindelijk toe leiden dat de Europese Unie sancties moet toepassen.

Net als in het Midden-Oosten wordt de tussenkomst van Europa bij het conflict met Noord-Korea niet erg op prijs gesteld, omdat alle ogen zijn gericht op de Verenigde Staten. Het gezag van de Verenigde Naties is ondanks de Irak-crisis misschien nog steeds groter dan dat van de Europese Unie, zodat een poging van de VN om tussenbeide te komen wellicht meer kans van slagen heeft.

De **minister van Buitenlandse Zaken** deelt mede dat Nederland bij de policy unit van Solana een bijdrage heeft geleverd aan de discussie over de middelen tegen proliferatie, zoals een aanzienlijke verscherping van exportcontroles. Er moeten soms onorthodoxe gedachten worden geformuleerd, omdat het kan lijken of de regimes net zo geduldig zijn als het papier waarop zij geschreven zijn. Contraproliferatie is een van de middelen die horen bij de nieuwe wereldorde, waarover de minister een artikel heeft geschreven in NRC Handelsblad. Zowel de Europese Unie als Nederland moet zich hierbij actief opstellen.

Een van de vragen die zich hierbij voordoen, is wat de wereldgemeenschap, zoals vertegenwoordigd door de Verenigde Naties en de Europese Unie, doet met landen die zich niets aan het non-proliferatieregime gelegen laten liggen, zoals Noord-Korea, waarover de heer El Baradei van

het IAEA een rapport heeft uitgebracht. Dit heeft geleid tot overleg in de Veiligheidsraad, die hierover tot op heden geen verklaring heeft uitgebracht. De verwachting is enerzijds dat Pyong Yang een dergelijke verklaring opzij zou schuiven en anderzijds dat China en de Russische Federatie hun verantwoordelijkheid nemen en achter de schermen invloed proberen uit te oefenen, zodat er nog mogelijkheden zijn om langs de weg van bilaterale of multilaterale diplomatieke contacten tot een oplossing te komen. De Verenigde Staten hebben laten weten dat zij streven naar een vreedzame oplossing. De verwachting is dat dit ook voor Noord-Korea geldt. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit niet beschouwd moet worden als een bilateraal conflict tussen de Verenigde Staten en Noord-Korea.

Op grond van een IAEA-rapportage is ook bekend geworden dat Iran dichterbij de ontwikkeling van kernwapens is dan tot voor kort werd gedacht. Het is duidelijk dat het hierbij gaat om complexe situaties, die niet worden opgelost door te dreigen met militair ingrijpen. Het uitgangspunt is om het non-proliferatiebeleid te verankeren in het internationale, multilaterale systeem en niet in een regionaal systeem, bijvoorbeeld voor het Midden-Oosten, hoewel dit gebied wel wordt gerekend tot de gaten in het systeem. De Nederlandse regering heeft zich terughoudend opgesteld bij het voorstel van Italië om het wapenembargo tegen Libië af te zwakken, omdat zij daartegen is. Er geldt een zeer streng exportcontrole-systeem voor Libië. Een eerdere poging van Italië om dit af te zwakken is voor kennisgeving aangenomen.

De road map voor het vredesproces in het Midden-Oosten is een document van het kwartet, zodat de Verenigde Staten hier niet exclusief verantwoordelijk voor zijn. De minister heeft in zijn ontmoeting met minister Powell benadrukt dat de road map alleen als zodanig kan worden besproken, omdat anders iedereen eruit kiest wat hem bevalt. De road map wordt openbaar als de formatie van het kabinet van Abu Mazen is afgerond. Europa kan een bijdrage leveren aan de geloofwaardigheid van dit kabinet dat zoveel mogelijk los van Arafat dient te opereren en contact moet zoeken met de jonge generatie Palestijnen.

Het is niet het goede moment om met sancties te dreigen. Als Abu Mazen zich ervoor inzet dat er een einde komt aan de Palestijnse terreur, mag verwacht worden dat Israël parallel daaraan de nodige stappen zet, zoals bevriezing en vervolgens ontmanteling van het nederzettingenbeleid. De situatie in de Palestijnse gebieden is dramatisch, zodat er moet worden gezorgd dat de NGO's zoveel mogelijk toegang kunnen krijgen. Zowel Sharon als Abu Mazen dient de zware verantwoordelijkheid op zich te nemen om pijnlijke maatregelen te nemen, waarbij de Europese Unie, de Verenigde Staten en de Verenigde Naties medeverantwoordelijkheid nemen voor het vredesproces. Er moet druk worden uitgeoefend op beide partijen, die elkaar in een dodelijke omklemming houden. De oplossing van dit probleem is van groot belang voor de relatie met de Arabische wereld na het conflict met Irak.

In de mensenrechtencommissie in Genève wordt een kritisch debat gevoerd over Tsjetsjenië. Er wordt door de minister, in zijn hoedanigheid van CIO OVSE, overleg gevoerd met Rusland over een langere aanwezigheid van de OVSE in dit land. De minister is teleurgesteld dat de Raad van Europa niet bereid bleek, deel te nemen aan de missie van ODIHR bij het referendum in Tsjetsjenië, omdat een gezamenlijk optreden van de OVSE en de Raad van Europa de positie tegenover Rusland kan versterken. De situatie op Cuba is buitengewoon zorgwekkend. Nederland heeft het voortouw genomen bij het opstellen van een scherpere resolutie van de mensenrechtencommissie in Genève. In Havanna wordt gewerkt aan een update van het laatste rapport over de mensenrechten. Op 26 maart is er een demarche geweest in Havanna. In een verklaring van de Europese Unie is geëist dat de dissidenten worden vrijgelaten. Op verzoek van Nederland is de situatie op 8 april in Brussel besproken en komt er een

tweede demarche van de Europese Unie. Het is onaanvaardbaar dat gearresteerde en veroordeelde dissidenten voor lange tijd achter de tralies verdwijnen. Nederland en de Europese Unie zijn hard bezig om dit te voorkomen. De Cubaanse ambassadeur is al ontboden en dit zal nog wel eens moeten gebeuren.

Er is een moordpartij geweest in het oosten van de Democratische Republiek Congo (DRC). Deze kan niet worden afgedaan als een conflict tussen etnische groepen, omdat er politieke betrokkenheid is geweest van een aantal landen. In de Europese Unie wordt onvoorwaardelijke terugtrekking van de legers van Oeganda en Rwanda geëist. Beide regeringen dienen hun steun aan de rebellengroepen volledig te stoppen. Verder moet worden overwogen of internationale sancties mogelijk en wenselijk zijn om een einde te maken aan het geweld in het Grotemerengebied. Dit probleem wordt enigszins gecompliceerd doordat de bodem rijk is aan grondstoffen.

Er is een bezoek van de minister en de staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking gepland aan het Grotemerengebied om een politieke invulling te geven aan de inzet van ontwikkelingssamenwerking, net als bij de bemiddeling die in Soedan heeft plaatsgevonden. De aanwezigheid van Nederland moet ertoe leiden dat er politieke invloed kan worden uitgeoefend. Het is niet de bedoeling om de ontwikkelingssamenwerking te beëindigen, maar er moet wel aandacht worden besteed aan deze aspecten.

De minister heeft in een gesprek met zijn collega Picula van Kroatië benadrukt dat dit land volledig moet voldoen aan de verplichtingen die zijn gesteld in het kader van het Joegoslavië Tribunaal, voordat het kan toetreden tot de Europese Unie. Er is inmiddels een verzoek ingediend, waarop in 2004 een avis van de Europese Commissie zal verschijnen. Het is vooralsnog niet waarschijnlijk dat Kroatië aan alle criteria voor het lidmaatschap zal voldoen.

De Operatie concordia van de EU in Macedonië verloopt soepel. Dit is ook van belang voor de toekomst van SFOR.

Een van de lessen die men uit de situatie rond Irak kan trekken, is dat er geen gemeenschappelijk buitenlands Europees beleid mogelijk is als de grote landen, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, hier verdeeld over zijn. In de eerdere verdragen zijn methoden opgenomen om te voorkomen dat een van de lidstaten de besluitvorming kan blokkeren. De mogelijkheid van besluitvorming met een gekwalificeerde meerderheid kan worden uitgewerkt in het kader van de Conventie, zodat er meer mogelijkheden zijn voor gezamenlijk optreden. Een van de problemen bij het Europees buitenlands beleid is dat de permanente zetel in de Veiligheidsraad van Frankrijk en Groot-Brittannië niet door de Europese Unie gezamenlijk wordt gebruikt. Bij de Irak-crisis is duidelijk gebleken dat Frankrijk zijn positie in de wereld ontleent aan het vetorecht in de Veiligheidsraad en daarmee een beweging op gang heeft gebracht die heeft geleid tot machteloosheid van de Veiligheidsraad. Deze problemen worden niet opgelost als er meerderheidsbesluitvorming in de tweede pijler komt.

De situatie rond Irak heeft ertoe geleid dat het overleg van Duitsland en Frankrijk met Rusland is bestendigd. Los van de afwijzing van de interventie in Irak zou het beter zijn geweest wanneer Duitsland en Frankrijk eerst overleg voeren in de Europese Unie en daarna met Rusland, als uiterst relevante partner. Dit betekent echter niet dat de transatlantische relaties op de top van EU en Rusland moeten worden besproken. Hierover moet wel worden gesproken tussen de EU en de Verenigde Staten, zoals in Brussel ook is gebeurd.

Het uitgangspunt bij het onderwerp «wider Europe» of nieuwe burens is dat het bestaande instrumentarium nog niet volledig wordt benut, zodat er nog geen nieuwe actieplannen opgesteld hoeven te worden. Nieuwe middelen en politieke strategieën zijn vooralsnog niet aan de orde. De

betekkingen kunnen wel worden geïntensiveerd, maar dit moet niet leiden tot een dynamiek die tot nieuwe toetredingen leidt. De vraag waar de Europese Unie ophoudt, kan nog niet worden beantwoord. Het proces tegen Marwan Barguti in Israël wordt wel gevolgd door de Europese Unie, maar zonder waarneming in de rechtszaal. Er zijn regelmatig oproepen gedaan aan Israël om correct om te gaan met Palestijnse gevangenen.

De **staatssecretaris voor Europese Zaken** antwoordt dat soms ten onrechte de indruk wordt gewekt dat er een verschil is in het optreden van de regeringsvertegenwoordiger in de Conventie en de regering wat betreft de derde pijler. Er zijn voorlopige amendementen op de derde tranche ontwerpartikelen op het gebied van Justitie en Binnenlandse Zaken voorgesteld, omdat de regering de tijd wil hebben om de consequenties van verschillende mogelijkheden te overwegen. Er kan worden nagegaan of het mogelijk is om te kijken naar verschillende werkings-sferen van het strafrecht en onderscheid te maken tussen nationale en bovennationale of Europese delicten. Het is belangrijk dat de regering ondanks haar demissionaire status kan doorgaan met het werk in de Conventie, omdat over bijna alle hoofdpunten vrij brede overeenstemming bestaat. De opvattingen van de Tweede Kamer zullen hierbij zwaar wegen. Over de derde pijler vindt nog een discussie plaats in de minister-raad.

De regering heeft goed geluisterd naar de Tweede Kamer wat betreft het handvest en is niet meer gekant tegen opname daarvan in het grondwettelijk verdrag. De aandacht is nu gericht op het zoeken naar de beste manier om dit te doen, met een beperking tot de horizontale werking, waarbij op de juiste wijze in de toelichting wordt ingegaan op wat deze beperking inhoudt.

De planning van de Conventie is bekend. Voor de zomer komen de conclusies van de Conventie, waarover in het najaar een IGC kan plaatsvinden onder Italiaans voorzitterschap. Het is belangrijk dat de conclusies van de Conventie berusten op consensus en niet op near consensus, omdat Nederland er dan net buiten kan vallen. Nederland behoudt zich het recht voor om op principiële punten, zoals het voorzitterschap van de Raad, af te wijken. Het is van belang dat Nederland hierbij een stevig standpunt inneemt en niet bij voorbaat naar compromissen zoekt. Bovendien is het van belang dat er voldoende tijd is tussen de afsluiting van de Conventie en een full-fledged besluitvormende IGC, zodat de parlementaire discussie goed kan worden voorbereid.

Over het voorzitterschap bestaat misschien nog wel meer overeenstemming tussen de zeven kleinere lidstaten van de EU dan binnen de Benelux. Hieraan kunnen wellicht nog nieuwe toetreders worden toegevoegd, zodat er veel landen achter staan. In het Benelux-memorandum is ingegaan op het alternatief van een roterend voorzitterschap, waarbij verschil wordt gemaakt tussen verschillende raden. Het voorstel om het voorzitterschap meerdere jaren te laten duren is hierbij niet aan de orde geweest. Bij een vakraad kan wel voor meerdere jaren een voorzitter worden aangewezen, maar dan is er geen roulerend systeem. In het Verdrag van Nice is het uitgangspunt vastgelegd dat er geen sprake meer kan zijn van één commissaris per lidstaat, als de Unie uit meer dan 27 lidstaten bestaat.

Op de vraag waarom er is gekozen voor een Zweeds-Nederlandse bijdrage over het begrotingssysteem van de Europese Unie antwoordt de staatssecretaris dat er ook met minder voor de hand liggende partners kan worden samengewerkt. Het is interessant om steeds met andere lidstaten van gedachten te wisselen over deze problematiek. Dit geldt ook voor België en Luxemburg in Benelux-verband en voor de bijdrage van Frankrijk en Nederland over versterking van de rol van de Commissie.

Het is niet de bedoeling om de rol van het Europees Parlement te verzwakken. Deze wordt juist versterkt, omdat het Parlement volledige zeggenschap krijgt over de jaarlijkse begroting, zowel over verplichte als niet-verplichte uitgaven, en de Raad deze zeggenschap verliest. Het Europees Parlement behoudt het adviesrecht wat betreft het meerjarig financieel perspectief, maar is hierbij niet besluitvormend, omdat de lidstaten bepalen hoeveel er wordt afgedragen aan de Europese Unie. Het is in het belang van een nettobetaler zoals Nederland dat het Europees Parlement hierbij adviserend is en niet besluitvormend.

In het Frans-Nederlands voorstel wordt de mogelijkheid gecreëerd dat de Europese Commissie het Europees Parlement ontbindt. Het is van belang dat de politieke legitimiteit van beide instellingen wordt versterkt en dat hiertussen een zeker evenwicht bestaat. Als er een conflict is tussen het Europees Parlement en de Commissie, waarbij de Commissie naar huis wordt gestuurd en de Europese Raad zich achter de Commissie opstelt, zou de Commissie de bevolking van Europa moeten kunnen vragen om een uitspraak of zij terecht is weggestuurd. Hierdoor wordt zowel de verantwoordingsplicht van de Commissie tegenover het Parlement als de positie van het Parlement versterkt.

Bij de Europese minister van Buitenlandse Zaken doet zich de vraag voor of deze meer onder de Commissie of onder de Raad ressorteert. Het is niet de bedoeling dat deze wordt benoemd door de Raad en een voet tussen de deur heeft bij de Commissie, maar hij moet werkelijk onder beide vallen, met de verantwoordingsplicht tegenover het Parlement die bij een volwaardig lid van de Commissie behoort.

In de Frans-Nederlandse bijdrage is voorgesteld om de comitologie te vereenvoudigen, omdat er onder de Commissie een log en ondoorzichtig apparaat is ontstaan van honderden comités. Door dit op te schonen kunnen de uitvoerende bevoegdheden van de Commissie worden versterkt.

Er is gevraagd naar de verdragsteksten die zijn voorgesteld in de Conventie over waar men aan moet voldoen om te kunnen toetreden tot Europa. De formulering over het delen van de waarden zou wellicht moeten worden aangescherpt, zoals al bij de Kopenhagen-criteria is gebeurd. Er worden verschillende conceptteksten en amendementen in de ministerraad besproken. De opmerkingen van de heer Timmermans over de exit clause kunnen hierbij ook worden betrokken.

Er komt nog een regeringsstandpunt over de voorstellen van de WRR over versterkte samenwerking.

Het is overigens gebruikelijk dat een regering eerst instemt met toetreding en overgaat tot ratificatie en dat vervolgens de bevolking zich eventueel hierover uitspreekt in een referendum.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Dijkema

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
De Haan

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie,
Albayrak

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Mattijssen